

**Om Drabet paa Rigshofmesteren Poul Carmand i
Aaret 1502 og den over ham fældede Dom.**

af

J. L. Kolderup-Rosenvinge.

Næsten alle vore Historiefrivere have været enige i at ansee Drabet paa Rigshofmesteren Poul Carmand for et Justitsmord og den Dom af Rigsraadet, hvorved efter hans Død alt hans Gods tilkiendtes Kronen, for uretsfærdig. Det kan heller ikke negtes, at de tre ældste Beretninger, vi have tilbage om denne Begivenhed, ikke blot ere affattede saaledes, at de vidne om, at det ikke meget længe efter Kong Hanses Død har været et almindelig udbredt Rygte, at Kongen har været Medvidder i Poul Carmands Drab, men at de endog indeholde Omstændigheder, som meget maatte tiene til at bestyrke denne Mistanke. Imidlertid burde det vel allerede have vakt nogen Opmærksomhed, at Holberg*), der ikke havde Afskifter for sig i denne Sag, men allene de ovenfor paaapegede Beretninger af den Skibyske Kronike, Rosæfontanus (Evaning) og Svittfeld, finder Sagen saa tvivlsom, at han udbryder: "Jeg suspenderer gierne mit Judicium og veed ikke, hvad jeg skal domme om denne Gierning; thi paa den ene Side vises af Omstændigheder, at han (Carmand) var et uskyldigt Offer;

*) Danmarks Historie. I. 826.

paa den anden Side er det derimod u hørt, at en Konge af den Dyb og særdeles Grlighed, som Kong Hans, skulde kunne saadant opdigte (nemlig det Carmand tillagte Forræderi), og hvis saa er, saa kan man sige, at intet i Verden er sig selv mere ulligt end et Menneske." Da senere Suhm, i sine Samlinger til den danske Historie 1 Bd. 3 Hæfte S. 32-35, lod Rigsraadets Dom over Poul Carmand trykke, saaledes som den findes i det saakaldte Sanctuarium Birgerianum, eller Fundatsen paa Gudstienesten i Lunds Kraftkirke, forfattet af Erkebiskop Birger, selv en af Carmands Dommere, yttrede han i Fortalen: „at efter denne mærkelige Dom bør man domme, at han et uskyldigen er bleven dræbt, hvorvel Maaden var ikke retmæssig, det og lader underligt og mistænkeligt, at alt hans Guds fradømmes hans Arvinger og tilkiendes Kongen." Vaden (Danmarks Hist. II. 400) har ikke lagt mindste Vægt paa Suhms Ytring, og synes ikke engang at have kiendt Actstykket, naar han siger: „Denne hjemmeglorte Dom synes og saa lidet at have tilfredsstillet selve Kong Hans, at han paa den erhvervede den Keiserlige Rigs-Kammerrets Confirmation, men hverken den ene eller den anden Dom kan alligevel i mindste Maade retfærdiggjøre Kongen." Endelig har Jahn i sin Danmarks Historie under Unionskongerne (S. 402-403) omtalt flere vigtige Actstykker i denne Sag, men har forsømt at benytte de Resultater, hvortil de uidentivl føre, og han har antaget det for bevist, at Kongen ikke misbilligede Handlingen „fordi ingen Undersøgelse blev anstillet og Morderne toges offentlig i Beskyttelse," ligesom han og har anseet det for uvist, om Beskyldningerne mod Carmand kunde bevise. De nyeste Historikere, der, saavidt mig bekendt, have berørt dette Emne, ere Hr. Dr. Paludan Müller *) og

*) I hans Skrift om den fynske Biskop Jens Andersen Beldenal.

Fr. Allen *), hvoraf den første erklærer Rigstraadets Dom for uretfærdig, og den sidste stempler Kong Hanses Fremfærd mod Poul Earmand som en tyrannisk Handling. Hvad Under altsaa, at ogsaa de nyeste svenske Historiefrivere **) anføre Earmands Mord som Beviis paa, at Kong Hans stundom var voldsom og grim, uagtet ellers samtidige svenske Vidnesbyrd give ham det Lov, at han var en from og redelig Mand.

Under disse Omstændigheder har jeg troet det passende at meddele Tidsskriftets Læsere et Par Actstykker, hvoraf det ene hidtil ikke har været trykt, og det andet — den ovenfor omtalte Dom — ikke er blevet tilbørligen undersøgt; for derved om muligt at bidrage til, at en Begivenhed, der, saaledes som den sædvanlig fremstilles, pletter en hæderlig dansk Konges Eftermæle, maatte blive underkastet en nøiere Prøvelse. Før end jeg meddeler disse Actstykker og de Bemærkninger, som de foranledige, skal jeg forudsikke de ældste historiske Vidnesbyrd, hvis Jevnsørelse med Acterne vil give et nyt Beviis paa, hvor varsom man maa være i at fæste Vid til vore ældre Historiefriveres Beretninger.

Jeg vil begynde med Svanning's Beretning ***), fordi den aabenbar har været Hvitfeldts Hovedkilde; den lyder oversat saaledes †):

§. 6. Not. — Jvf. ogsaa Schlegels Beviis, at Kong Hans ingenlunde kan ansees for Aristokratiets Befordrer, i *Stand. Lit. Selsk. Skrift.* 18de Bd. S. 311.

*) Haandbog i Fædrenelandets Historie. S. 271.

**) f. Ex. *Gejer svenska Folkets Historia.* I. 277-278.

***) *Chronicon sive historia Joannis regis Daniæ.* Fol. B. 2.

†) Jeg har ladet trykke med ubmærket Still hvad der af denne Beretning er ubeladt eller forandret hos Hvitfeldt, ligesom jeg siden, ved at meddele dennes Fortælling, har ubmærket hvad der ikke findes hos Svanning.

»Den 22de Junii (1502) blev Poul Barmand, Kongens Hofmester, en magtig og i Danmark meget anseet Mand, dræbt af Ebbe Strangesen og Biorn Andersen, da han fra Kongens Slot i Kiøbenhavn vilde gaar ned i Byen over Høibro. Ebbe angreb ham først med en Dolk, saarede ham i Brystet og stødte ham ned, og for at han ikke skulde komme derfra med Livet kastede han ham over Broen ned i en Baad med det Haansord: da du bærer Larens Navn, bør du være i Bandet og ikke paa Jorden. Da han saaledes var styrtet ned, opgav han strax sin Mand. Da ingen forfulgte Morderne, gik de ud af Byen og begave sig i Sikkerhed. Der opstod da en ikke ringe Mistanke mod Kongen og man ansaa ham i Almindelighed for Medvinder i Mordet, da han var tilstede i Byen og dog ikke lod Morderne paagribe. Denne Mistanke bidrog han ikke lidet til at forsøge, da han anlagde et offentligt Sogsmaal mod den Dræbtes Arvinger, hvilken Sag blev paakiendt saaledes, at det Guds, som skulde have tilfaldet dem efter hans Død, tildømtes Kronen. Og endskiøndt Danmarks Konge ikke erkiendte nogen høiere Dyrighed over sig, voldgav Kongen dog Sagen til det tydske Riges Kurfyrster, for at man ikke skulde bebreide ham, at han havde været Dommer i sin egen Sag, da han ansaaes som skyldig i Drabet, og han fik siden Dommen stadfæstet af den keiserlige Kammerret, ligesom han ogsaa udfærdigede et Brev, hvorved han overførte al Skyld for Drabet fra Ebbe og hans Arvinger paa sig selv og hans Efterfølgere paa den danske Throne. Dog fortæller man, at Kongen siden skal have angret denne Dom, saa at han paa sit Dødsleie mere end een gang raabte: Barmand, Barmand!»

Hos Hvitfeldt (Fol. Udg. p. 1011) lyder Fortællingen saaledes:

»Den 22de Junii, paa de hellige 10,000 Ridders Dag 1502, som Rigens Hofmester Hr. Povel Barmand af Walden skulde gaar af Kiøbenhavns Slot, skeede der et ynkeligt Mord paa ham af tvende Herremænd, Ebbe Strangesen og Biorn Andersen, hvilke sadde og tovede efter ham i Høibrostræde, og som han kom gangendis paa Høibro, gaar de ham imod, hvor Ebbe Strangesen skal først til ham

med en Daggert udi Bryffet, og den anden fulgte efter med et Bærg; siden kastede de ham udaf Hsibro udi Stranden, sigendes: Du hedder Earmand, løb nu i Vandet som din Art er; af dette Fald gav han det lille Mand op, som endda var i ham. Kong Hans blev høiligen fortaent for dette Manddrab; thi Manddraberne en Tidlang blev i Byen, og Ingen eftersat dem. Kong Hans lod nogen Tid derefter anklage fornavnte Hr. Povel for Dom og Ret og lod alt hans Gods rørendes og urørendes dømmes under Kronen af den Marsag, som Dommen formelder, at Kong Hans tog det paa sin Siels Salighed for dennem, at han havde havt hemmelig Stempling med Rigens Fiender imod sig og blev ikke anderledis beviist. Kong Hans lod strax annamme alt hans og Hustrues Gods, som var Sandolt udi Fyen, hvilket Hustruen langt efter fik igien, efterdi hendes Gods kunde ikke være forbrudt; der blev randfaget udi hans og hendis Verie efter hemmelige Breve med alt Flid, men sandtis Intet. Kong Hans, enddog han ikke var pligtig at svare nogen til sine Gierninger uden Gud Allermægtigste, saa lod han dog siden denne Sag indkomme i Kammerretten, hvor fornavnte Dom blev stadfæstet. Der siges, at Kong Hans paa hans Yderste skal have fortrydt den Gierning, og nogle Gange raabt: o Earmand, Earmand! Hr. Earmands Liig findes begravet i Klosteret i Helsingør. Fornævnte Hr. Earmand var en riig Mand, der samlede og købte meget Gods; derover blev han forhadt af Hsi og Lav, som gierne skeer, og havde ikke de gode Mænd, som Gierningen gjorde, vidst Kongens Ugunst imod ham, havde de dem ikke den Gierning understaact. Han eiede fem Sædegaarde ic. *)

Ved at sammeculigne disse to Beretninger med hinanden, fortiene især følgende Punkter vor Opmærksomhed:

1) at Hvitfeldt, skøndt han synes at følge Swaning, dog er udførligere og har havt andre Kilder; især paaberaber

*) Her følger en Opregning af Poul Earmands Eiendomme.

han sig Dommen over Poul Earmand, men det skal siden vises, at hvad han deraf anfører er aldeles urigtigt;

2) at Hvitsfeldt siger, at Manddraberne forbleve en Tid lang i Byen, medens Ewaning fortæller, at de gik ud af Byen og begave sig i Sikkerhed.

3) at Hvitsfeldt fortæller, at der blev randsaget efter Brevet i Earmands og hans Gufes Huus, men at intet fandtes, hvorom Ewanings Beretning aldeles ikke indeholder Noget; ligesaa lidt som Ewaning veed noget om den Beskyldning, der gjordes mod Poul Earmand, hvorimod han ganske imod Actstykkernes Indhold beretter, at Sag blev anlagt mod Earmands Arvinger.

4) at Kongen, efter Ewanings Beretning, skal have udfærdiget et Brev, hvorved han tog Skylden for Drabet paa sig; herom veed Hvitsfeldt intet, hvorimod han lader sig mærke med, at Morderne ikke vilde have begaaet Gjerningen, dersom de ikke havde vidst, at Kongen var Earmand ugunstig;

5) endelig at Ewaning kun løselig taler om en Mistanke om Kongens Deelagtighed i Drabet, hvorimod Hvitsfeldt i det Hele bruger langt stærkere Udtryk.

Den tredje og ældste Beretning findes i den saakaldte Skibyske Krønike*), og lyder paa Dansk saaledes:

„Samme Aar (1502) i Junii Maaned paa de 10,000 Martyrers Dag blev Hr. Poul Earmand, Ridder og Kong Hanses Marsk (magister equitum)**), svigeligen dræbt af Ebbe Strangesen og Bism Anderssen, som efterat have fuldbyrdet en saa grusom Gjerning ansaa deres Daad for at være saa hæderlig, at de indbyrdes fred om, hvo der skulde anses som Gjerningsmanden, og indtil denne Dag (thi dette er skrevet Aar 1524 efter Christi Fødsel) er denne store Udaad

*) Script. R. D. II. 562-563. **) Det er formodentlig den Omstændighed, at Poul Earmand 1502 sendtes med Hæren til Sverrige, som giver Krønikens Forfatter Anledning til at tillægge ham denne Titel.

endnu ikke straffet, undtagen forsaavidt begge Gjerningsmandene ere tidligen bortdøde; de sagdes nemlig at være tilskyndede (subornati) af Kongen og af Biskoppen i Roskilde Hr. Johan Jacobsen, hos hvilke Poul Barmand havde gjort sig forhadt ved den Frihed, han tillod sig i sine Ytringer, en Frihed, der altid har været Tyrster forhadt og mistænkelig. Om denne Marsk, som, da han levede, blev anset for en udmærket Mand blandt Rigets Store og aldrig var mistænkt for Forræderi, sagdes alt muligt (nihil non) efter hans Død, saa at der, efterat han var død og begravet med stor Hader, blev med Bold og Trudsel afvunget Rigsraadet en Dom, hvorved han dømtes som Majestatsforbryder allene efter Kongens Vidnesbyrd, som lod sig forlede af Had (ad solius principis odio labefectati testimonium) og uden Beviis afslagde en falsk Ed paa, at han havde gjort, jeg veed ikke hvilke? forræderiske Anslag til Kongens Skade; hvorpaa (ad quam vocem) alt hans Børns Gods blev tildømt Kongens Kasse og saaledes bortgivet og solgt, at der indtil den Dag i Dag intet er kommet tilbage til Arvingerne, undtagen een Gaard Næserbo med Tilliggende, efter Kong Christians, den berhyttede Tyrans Flugt (in fuga). Dette er den eneste Noes, der tilkommer Kong Frederiks Regiering*) (Hanc unicam laudem meruit suo principatu R. Fred.) Hr. Poul Barmand blev dræbt paa den Bro i Kiøbenhavn, som kaldes Høibro, da han gik fra Kongens Slot og vilde gaae til sit eget Huus, som efter hans Død blev stienket til Hr. Jens Andersen, Biskop i Odense, af hvis List og Rænker Kong Hans betiente sig for at faae den uretfærdige Dom, som han ellers aldrig vilde have faaet; thi saalænge Kong Hans levede, skeete alt i Riget efter hans Willie. Men for dette Tyrannie og anden Trædskhed, hvori han var en Mester og som han brugte til Manges Undertrykkelse, leed han retfærdig Straf under Kong Christians Regiering."

Denne Beretning giver endnu bestemtere Kongen Skylden for Barmands Drab, end de to forrige, især ved at angribe Dommens Retfærdighed, og at fremstille den deels som foranlediget ved en falsk Ed af Kongen, deels afvunget ved Bold

*) Jofr. Vidnesbyrdet om Kong Frederik, l. c. p. 580 og 581, hvor han kaldes rex sacrilegus.

og Trudser, deels endelig afløst Raadet ved Biskop Andersens Rænker, der skildres som almægtig i Rigsraadet, og som Kongen skal have belønnet ved at skenke ham Poul Carmands Gaard i Kiøbenhavn. Ogsaa veed Beretningens Forfatter, at det var Carmands frivillige Yttringer, der havde fremkaldt Kongens Unaade, og han lægger Bægt paa den Omstændighed, at han var bleven hæderlig begravet og at han aldrig havde været mistænkt, førend efter sin Død; om Beskyldningernes Beskaffenhed vil han intet vide; at Kongen skulde have tilskyndet Morderne, omtaler han lovrigt kun som et Rygte. Han angiver saaledes en heel Deel flere factiske Omstændigheder end de to forrige Beretninger; men man savner hos ham baade Beretningen hos Svitsfeldt om den foretagne Ransagning, og Swanings Fortælling om det af Kongen udstedte Brev, hvorved han tog Skylden paa sig og sine Efterkommere; heller ikke taler han om Sagens Indankning for Kammerretten, eller om det Rygte, at Kongen paa sin Døds seng havde nævnet Poul Carmands Navn.

Uagtet disse Beretninger indeholde ikke saa Afvisninger fra hinanden, maa det dog erkendes, at de ikke staae i nogen bestemt Modsigelse indbyrdes, men man vilde sælle meget, hvis man derfor tillagde dem Troværdighed. Dersom vi vilde samle alle de Indicier, som samtlige Beretninger indeholde mod Kongen som Medvinder i Mordet og som den, der skal have bevirket en uretfærdig Dom af Rigsraadet, kunne de henføres til følgende:

- 1) at Morderne ikke bleve straffede;
- 2) at Kongen fik sig tilkiøndt Poul Carmands betydelige Glendomme;
- 3) at Carmand var i Ugunst hos Kongen;
- 4) at man intet ondt vidste om ham saa længe han levede, og at han endog blev hæderlig begravet;

5) at Kongen i et udstedt Document har taget Skylden paa sig;

6) at han siges at have anstiftet Mordet;

7) at han paa sit Yderste skal have angret den affagte Dom og raabt paa Poul Carmands Navn.

8) at han ved Vold, Trudsel, falsk Gæd og Biskop Andersens Rænker skal have formaaet Rigsraadet til at affige en uretfærdig Dom.

Herved har jeg følgende Bemærkninger at gjøre. Det indsees let, at alle de fra 1 til 4 anførte Indicier maa tabe al Betydning, dersom Dommens Retfærdighed lader sig godtgjøre. Var Carmand virkelig en Landsforræder, er det efter hine Tiders Maade, let at begribe, at man ikke kaldte Morderne til Ansvar; det maatte desuden efter den da brugelige Fremgangsmaade i criminelle Sager nærmest have paaligget den Dræbtes Frænder, og Svaning beretter, at Morderne havde forladt Byen og vare komne i Sikkerhed. Alt Landsforræderen mistede alt sit Gods, fulgte ligefrem af Lovene, og det er forunderligt, at Suhm kan forundre sig over, at alt hans Gods frakiendes hans Arvinger. Alt Carmand tidligere var i Ugunst hos Kongen, er saa langt fra Sandhed, at han ligefra Aaret 1486 var bleven ophøiet til de første Hærespøster og endnu i Foraaret 1502 sendtes han med Hæren til Stockholm, men det var netop under hans Ophold i Sverrige at hans Udfærd antog et saa mistænkeligt Udseende, at han i sin sidste Rapport til Kongen, saa Dage før hans Ankomst til Kiøbenhavn og før hans Død, fandt sig foranlediget til at skrive: „Ville Andre lægge mig noget til Last, da have de ingen Kundskab om Tingene.“ *) Under disse Omstændigheder er

*) Jahn l. c. 403, jofr. Bilaget No. 58, S. 580, som indeholder Kongens Brev, dateret Dominica passionis 1502, hvorved Carmand med flere sendes til Sverrige for at komme Dronningen til Undsætning.

det da ikke underligt, at man ikke tidligere havde hørt om forræderiske Foretagender af ham (4) og saalænge Eagen endnu ikke var oplyst, havde Kongen ingen Grund til at negte ham den Begravelse, som efter hans høie Embedstillings tilkom ham *). Hvad det Document angaaer, hvorved Kong Hans skal have taget Skylden for Drabet paa sig allene, da er dets Tilværelse mere end tvivlsom; det er kun Ewaning som omtaler det, men hverken Hvitfeldt eller Forfatteren af den Skibyske Krønike; at den sidste, der levede nærmest ved den Tid, hvori Begivenheden forefaldt, skulde have fortiet det, dersom det virkelig havde været til, er neppe troligt; thi hvorledes skulde han i Maret 1524 kunne have forundret sig over, at Morderne endnu ikke vare straffede, naar Kong Hans ved et formeligt Document havde fritaget dem for alt Ansvar? Maaſkee kunde man antage, at Kong Hans har udstedt et Veldebrev for Morderne, efterat Earmands Forræderi var bleven opdaget, og at Ewaning ved Misforstaaelse derved er bleven foranlediget til sin underlige Beretning; thi at der virkelig skulde have existeret et Document af et saadant Indhold, som Ewaning fortæller, hvorved Kongen ikke blot fritog Eebbe og hans Arvinger fra al Skyld for Drabet, men ogsaa overførte den paa sig selv og sine Efterfølgere paa den danske Throne, er dog vist altfor usandsynligt, til at man paa Ewanings Autoritet allene kunde antage det. Denne Forf. fortjener her saa meget mindre at komme i Betragtning, som han ikke engang kender den Dom, hvorved Earmand dømtes som Landsforræder. Det er isvrigt klart, at dersom et saadant Document virkelig havde været udstedt, vilde derved Kong Hanses Medskyldighed i Drabet ligefrem været erkendt, og

*) At hans Liig blev høitidelig ført til Helsingør, ledsaget af Kongens egen Kammervogn, sees af hans Datters Klagekrift til Kong Frederik den Første; (J. Zahn anf. St. og nedensfor S. 608.)

han kunde aldeles ikke være at frikende for den Brode i Formen at have ladet Executionen gaae foran Dommen, selv om dennes Retfærdighed paa det usiagtigste lod sig godtgjøre. Hvad der under No. 6 og 7 anføres, ere blotte Rygter, der som saadanne ikke kunne tillægges nogen Beviskraft; de ere rimeligviis først blevne udbredte en rum Tid efter Kong Hanses Død, og kunne let forklares af de gjentagne, men frugtesløse Bestræbelser, som Poul Carmands Efterladte gjorde sig for at faae hans Gods tilbage. Det under No. 8 Anførte angaaer Kong Hanses Fremgangsmaade ved Sagens Behandling for Rigsraadet, og jeg skal derfor her meddele Dommen, for til denne at knytte de Bemærkninger, hvoraf jeg troer det vil fremgaae, at de fremsatte Beskyldninger maa afvises som aldeles ubesleedte. Forelobig fortæner det at bemærkes, at Erkebiskop Birger, ved at meddele Dommen i sit Sanctuarium (skrevet 1518) bekræfter Dommens Retfærdighed ved at yttre sig saaledes:

„Och om nogen vil thale paa thenne Dom, tha skulle the talæ for en høygre Dommera en Konningen och Riighesens Raad ær i Danmark, og uden Thuiiffuel the vele forsware the-ris Dom, sem ey annedh thilbor.“

Dommen selv, efter en Original-Udtæse af 11te November 1502 paa Pergament med et hængende Segl, i Geheimes-Archivet, lyder saaledes:

Wii *Hanss* met Gudz Nadhe Danmarkes, Suerriges, Norges, Wendes oc Gothes Koning, Hertug udi Sleszwiig, Holsten, Stormarn oc Ditmarsken, Greffue uti Oldenborg och Delmenhorst, giøre vitherligt, ath fore oss wor skickit oss elskelige *Niels Kordssen*, wor Scriffuer, met eth Pergementz Bref, uskra- beth, ustunget och well færdiigt ¹⁾ uti Skriift och Indceigle,

¹⁾ vel færdiigt, i god Stand.

ludendes Ord fran Ord som her effter staar screffuit: *Wii Hanss* met Gudz Nadhe Danmarkes, Sueriges, Norges, Wendes oc Gottes Koning, Hertug uti Sleszwich, Holsteen, Stormarn oc Ditmarsken, Greffue uti Oldenborg oc Delmenhorst, *Byrge* aff samme Nadhe *Ærchebiscop* uti Lund, Sueriges Furste oc Pawens Legatus, *Johann Jepsen*, *Niels Stygge*, *Niels Clawssen*, *Jens Andersen* och aff samme Nadhe Biscopper uti Roskilde, *Burglom*, *Aarss* och *Othens*, *Sten Bilde*, *Niels Ericssen*, *Henrick Knudsen*, *Niels Höegh*, *Marquwort Rünnow*, *Pritbiörn Podbusk*, *Jörgen Parsberger*, *Riddere*, *Jörgen Marswin*, *Peder Brockenhusen*, *Oluff Mortenssen*, *Niels Hack*, *Jörgen Rudh*, *Henrick Aagessen* oc *Hanss Bilde*, *Väpnere*, Danmarkes Riiges Raad, giöre alle witherligt: at Aar effther Gudz Burdt tusinde feem hundrede paa thet andet *santi Wilhadi, episcopi et confessoris* Dag ²⁾ nest effther at Her *Pouell Laxman*, som wor Hoeffmester war, dödh oc affgangen war, tha ware wii forsamplede paa Raadhuset uti Köpenhaffn ath tractere oc forhandle i Rette the Gierninger, som fornefte Her *Pouell Laxman* haffuer giort emodt oss *Konning Hanss* oc thesligeste emodt oss hanss Naades Raad och menige Danmarkes Indbyggere, oc athspurde wii först for^{no} Her *Pouell Laxmantz* næste Frænder, som ware oss elskelige Her *Oluff Stigssen*, *Ridder*, *Herman Flemingh* och *Abram Ericssen*, som for^{no} Her *Pouell Laxmantz* Dotter tha fæst haffde, tha swared the, ath the ey wille fordeytinge ³⁾ Her *Pouell Laxmantz* Gerninger uti nogen Maathe, men kunne the sware noget goet fore hanss Börnn, tha wille the thet giöre. Siiden toghe wii Saghen fore oss i Rette ath forhandle, och forfore wii först, ath han haffde stemplet oss *Koning Hanss* uppaa fore alt Sueriges Riiges Raad, at the ey skulle wære oss hörige og ludiige efftersom them burde ath wære theris rette Herre oc Koning. Thertill forfore wii och, at han haffde sænt oc skicket oss *Koning Hanss* under Öghenn ⁴⁾ oc till thet ar-

²⁾ Den 8de November. Poul Barmand blev myrdet d. 22. Jun. 1502.

³⁾ Fordeytinge, forsvare, beskytte, det tydske „vertheidigen“; jøfr. Saml. af gl. danske Love. V. 610.

⁴⁾ Under Öghenn, under Dine, d. e. imod, til State for, jøfr. Saml. af gl. danske Love. IV. 515, og Ny Danske Magazin. V. 307.

geste siit Budh hemmeligen ind uti Stockholm till wore Fyender och utroo Undersotte. Thesligeste forfore wii och, ath for^{no} Her *Pouell Laxman* haffde stemplet oc saght iblant wore gode och troo Men her uti Danmarck, ath wii skulde wæret Danmarkes Riige en skadelig Herre och Koning met andre flere uhörlige Gerninger, som ingen troo Mæn bör at giöre sin rette Herre och Koning och siith eghet fæderne Riige, fore hwilke Sagher wii *Koning Hanss* begiæredhe Laag oc Ret, paa thet ath ingen effther thenne Dagh skulle swa dierffuis till at giöre emodt sin Herre och Koning, som for^{no} Her *Pouell Laxman* giort haffde. Tha sagde wii for^{no} *Byrge*, Ærkebiscop i Lund etc. oc sammeledes alle wore kiære for^{no} Metbrödre Danmarkes Riiges Raadt, ath wor kiæreste nadighe Herre Hogeboeren Furst *Koning Hanss &c.* haffuer wæret oss oc alt Danmarkes Riige en troo och huld Herre och Koning, oc at thet er uhörligt, ath wii skulle tilstæde och liidhe, ath swodanne Gerninger, som Her *Pouell Laxman* giort haffuer emodt hans Nadhe, skulle bliffue upynthe ⁵⁾ swa ath hans Nadhe skulle ther engen Wandell ⁶⁾ fange fore oc therefore haffue wii alle endregteligen fuldburdet oc sagt aff fore Rette, ath fore swodan stor forderffuelig Skade, som for^{no} Her *Pouell Laxman* haffuer giort och tilwent wor kiæreste nadige Herre oc alle Danmarkes Indbyggere, som förre er rört, bör hans Nadhe ath nydhe oc beholde till Opretning alt Her *Pouell Laxmantz* Goetz, Jordh och Lössöre, ehwad thet helst ær eller næffnis kann, swo langt som thet kann recke, till ewiig Eyedom, en dogh thet er ey nær Fullest fore swodanne Gerninger, Skade oc Forderff, som for^{no} Her *Pouell Laxman* giort haffuer och forscreffuit stander. Giffuet Aar, Dagh och Stædh, som forscreffuit staaer, under alles wore Secreter och Indcegle.

Datum Hassnia die beati Martini episcopi et confessoris, anno domini millesimo quingentesimo secundo, nostro sub sigillo ad causas, teste Georgio Marswin, Justiciario nostro.

⁵⁾ Upynthe, upinte, d. e. ustraffede.

⁶⁾ Wandel maa efter Sammenhængen betyde Erstatning.

På denne Dom er det for det første klart, at Kong Hans ikke har aflagt nogen Eed, og altsaa heller ikke nogen falsk Eed for Rigsraadet; at Poul Carmand er dømt, ikke blot for personlige Fornærmelser mod Kong Hans, men for Landsforræderi, som efter Rigsraadets Erklæring fortiente endnu højere Straf, end den, at hans Guds tildømtes Kronen; og at alle Rigsraadets 19 Medlemmer (5 Biskopper, 7 Riddere og 7 Bøvnere) vare enige i Dommen. Naar nu Forfatteren af den Skibyske Krønike paastaar, at denne Dom skulde være Rigsraadet afvunget ved Vold og Trudsel, maa det dog vel være isinesaldende, at det er ligesaa utænkeligt, at samtlige Medlemmer af Rigsraadet skulde have ladet sig tvinge og true til en aabenbar Uretfærdighed, som at de skulde være blevne førte bag Lyset af den listige Biskop Andersen Beldenak, som ifølge Slutningen af Beretningen i den Skibyske Krønike skal have været Hovedhjulet i den hele Statscabale. Det maa herved ikke oversees, at to af Rigsraadets Medlemmer, Marquard Ronnov og Jørgen Marsviin, vare Bispens personlige Fiender*). Men hvad der er en afgjørende Grund for Dommens Retfærdighed, er den Omstændighed, at Rigsraadet først henvender sig til Carmands nærmeste Frænder, og deriblandt hans egen Svigersøn Abraham Griffen, og disse erklære da, at de ikke i nogen Maade ville forsvare hans Gjerninger, men kunne de svare noget godt for hans Børn, da vilde de det gøre**).

Derfor man i øvrigt vilde gjøre den Indvending, at der dog i den hele Dom ikke findes bestemte Beviser paaberaabte, maa jeg erindre, at dette er det almindelige Tilfælde i hin

*) See Jens Andersen Beldenaks Levnetsbeskrivelse af F. Paludan-Müller. S. 15.

***) Paa denne Omstændighed har allerede Tahn gjort opmærksom, anf. St. S. 403.

Tids Domme, men at Beviser ikke bestouindre ere blevne førte, ligger i de Udtryk: wi forfore o: vi befandt. Disse Beviser kunne have været indeholdte i Carmands Breve, som ved hans Sendebud skulde bringes til Sverrig; det lader sig vel tænke, at dette Sendebud først er kommet tilbage og blevet anholdt efter Carmands Død og Begravelse, og saaledes kan man da begribe, at Kongen endnu da Begravelsen gif for sig har været uvidende om hans Anslag. Det maa endnu erindres, at efter hine Tiders Beviistheorie behøvede Sigtelsen ikke at bekræftes ved noget Vidnebeviis, men at det ordentligvis var den Sigtede, som ved God, stadfæstet af Medcedsmænd, maatte fralægge sig Bestyldningen. I nærværende Tilfælde, hvor den Sigtede var død, maatte hans Frønder, dersom de vilde beholde hans Gods, træde i hans Sted, og derfor opfordrer Rigsraadet dem til at forsvare Carmands Gjerninger. Deraf lader det sig ogsaa forklare, hvorledes Svanning kan omtale Sagen, som anlagt imod Poul Carmands Arvinger.

Jeg skal nu gaae over til at meddele det andet, ikke tilførn trykte Actstykke i Sagen, en Dom, der i Begyndelsen af Aaret 1503 er bleven affagt paa Ringsled Landsting, hvorved Poul Carmands Brode ydermere bekræftes. Denne Dom findes i Geheimearchivet paa Pergament, og lyder saaledes:

Jegh Jenss Clæmentsen aff Liunge, som Dommer war i then Sagh paa Sielandzffare ¹⁾, gör witherlicht met thette myt obne Breff, at Aar efter Gudz Byrdh MD 3^{cto} then Odensdagh nest efter quasimo^{ti} Söndagh ²⁾, som Sögnetingh war paa for^{no} Tingh, at som myn kæristæ nadige Herræ Hogborne Förstæ *Konningh Hanss* aff Danmarck war personlig her paa Tinget then Odens-

¹⁾ Her mangler Ordet Landsting.

²⁾ Söndagen quasi modo geniti d. e. første Söndag efter Paaske.

dagh, som *sancti Olavi regis* Dagh uppaa faldh³⁾ nu nest forleden, oc lodh tha kundgöræ oc kendhe, hworletz Her *Pouel Laxman* met Breff oc Budh haffde opreysd Swæriges Riges Indbyggere emod hans Nade oc alt Danmarkes Riige met Awgskiolth⁴⁾ oc skyllede hannom for eth fulth Forælsæ⁵⁾ oc haffde therforæ annameth hanss Gotz paa Rettæ oc tha liudeligh tilbödh, at willæ Her *Pouel Laxmantz* Arffuinge eller noger paa theris Wegne stande hans Nade til Rettæ forræ then storæ Skadæ oc Forderff, som hanss Nade oc Danmarkes Riige haffde fanget aff swodan Opreyszningh⁶⁾, tha willæ Hans Nade wære samme Gotz ubewarith⁷⁾ oc tha Sagen bleff her bestandende swaa lengæ, at Danmarkes Raad haffde utoffuerwegt⁸⁾, om forgangne Her *Pouel Laxmantz* Gotz foræ swaadane Sager oc Skyllinge⁹⁾ kunde wære forbruth eller oc æy, tha for gode Men oc menige Almuge, som i Dagh Tinget söcth haffde, war skicket welborne Man *Niels Henricksen*, Landzdommere i Sieland, met myn kærsthe nadige Herræs fullæ Mackt i then Sagh sammæ Kære oc Delæ at fulfølge, oc ther tha effter Hanss Nades Befalingh deldhe oc sammeletz skyllede fornefnte Her *Pouel Laxman*, at han met Breff oc Bud haffde opreysd Swæriges Indbyggere at hæræ indh uppaa myn kærste nadige Herræ *Konningh Hanss &c.* oc Danmarkes Riige met Awgskiolth, aff hwelken Opreyssning Hanss Nade oc Danmarkes Riige haffde fanget stoor uoffuerwægende¹⁰⁾ Skade oc Forderff oc skyllede hannom fore eth fult Forælsæ oc tha oc hwær fiortende Dagh intil then Odensdagh nest effther *sancti Gregorii* Dagh¹¹⁾ nu nest for-

3) Den 29. Jul. 1502.

4) Awgskiolth, fiendtligt Skiolth, fiendtlig Magt, jvfr. Saml. af gl. danske Love. II. 355.

5) Forælsæ, Forræbelse, Forræderie. (jvfr. Saml. af gl. danske Love. V. 610.

6) Opreißning, Oprør.

7) Wære ubewarith, ikke befatte sig med.

8) Utoffuerwegt, overveiet.

9) Skyllinge, Beskyldninger.

10) Ubobelig?

11) Den 12. Marts.

leden tilbödth oc fiorten Dage hwer Tiidh forelagde til alle Herretztingh utoffuer alt Sieland, om ther noget waare for^{ne} Her *Powel Laxmantz* Arffwinge, Frænder, eller nogræ andræ, som haffde her noget emod at sighe, at thæ skulle möde her paa Tinget at sware oc affwerge swaadanne Sager oc Skyllinger, som foræ ære rördhe, oc stande myn kærestæ nodigæ Herræ til Rette foræ swaadanne Sager oc Skyllinger, tha mattæ thee nyde oc beholdhe Her *Powel Laxmantz* Gotz, bodhe lösæ Örä oc fasthe, oc war thet tha for^{ne} *Niels Henricksen* loglige forfuld samfelde Tingh i thessæ Sager til forneseñte Landztingh at han thet swaa hwer fiortende Dagh tilbudt oc forfuld haffde, som foreskreffuit stander, oc lodh for^{ne} *Niels Henricksen* Sagen æn tha opstaa oc tilböd met alle Tingswidner offuer alth Sieland oc lagde sex Uger foræ till allæ Herritztingh, om ther noget waare anthen indenlandz eller udenlandz oc inden Riiget, som sware eller Retth wille göre paa for^{ne} Her *Powell Laxmantz* Wegne, at thee skullæ möde Sögnetingh efter Paaske, som idagh er almyñth Tingh oc gode Men oc menige Almuge mesth plæghe at söghe, oc i Dagh tha sameletz delde oc skyllede *Niels Henricksen* for^{ne} Her *Powell Laxman* fore Awgskioldh oc Forælse, at han met Breff og Budh haffde giorth Opreyssuingh emod sin rettæ Herræ oc Konningh, oc tha openbare ludelige atsporde en Tiid, annen Tiid oc tredie Tiidh blandh gode Men oc menige Almuge oc serdeles *Herlugh Schaffwæ* oc *Oluff Daa*, som oc tha tilstæde waare, om thee eller ther oc nogræ andræ waare, som haffde her noget emod at sighe paa for^{ne} Her *Powel Laxmantz* Wegne, som swaræ eller Retth wille göræ, oc bödh them at være Dommere i tesse for^{ne} Sager, oc her æy i Dagh eller i noghræ tesse for^{ne} Tingh siden then Dele beginth worth noget haffuer möth, som sware eller Retth wille göre i for^{ne} Sager paa for^{ne} Her *Laxmans* Wegne i noget Mode, tha paa for^{ne} myn kærestæ nodige Herræ Höyborne Förstæ, *Konningh Hanses* aff Danmark &c. Wegne beddes for^{ne} *Niels Henricksen* Reth. Tha efter saadan Delæ oc logligh Forfölling, som forneseñt stander, meltes ¹²⁾ Freden aff for^{ne} Her *Powel Laxman*

¹²⁾ Mælttes Freden aff P. Earmans d. e. dømtes P. Earmand fredløs.

for Awgskioldh oc Forælsæ emod sin rette Herræ oc Konningh. Til Witnessbyrdh at swaa udi Sandhet er ganget oc faret, som forskreffuit stander, thet widner jegh met myt Indzeglæ næden fore thette myt ohne Breff, gissuet Aar oc Dagh, som forskreffuit stander.

Resultatet af dette vigtige Actstykke er følgende: den 29. Jul. 1502, altsaa omtrent en Maaned efter Poul Earmands Død, mødte Kong Hans personlig paa Siællands Landsting, og fremførte den Beskyldning mod Poul Earmand, at han med Brev og Bud havde ophidsset de Svenske mod Kongen og Riget, og derved gjort sig skyldig i Landsforræderi; han erklærede derhos, at han ikke vilde besatte sig med Earmands Gods, som han havde taget til sig, naar enten Earmands Arvinger eller Andre vilde paatage sig hans Forsvar. Sagen blev imidlertid udsat, indtil Rigets Raad havde affagt sin Dom. Efterat dette var skeet den 8de November, lod Kongen ved Landsdommeren Niels Henriksen paa alle Herredsting i Siælland med gjentagen Forelæggelse opfordre Earmands Frænder og enhver Anden i Riget, som maatte have noget at indvende mod den affagte Dom, til at indfinde sig paa det første almindelige Landsting efter Paaske i Maret 1503, for der at give Møde og tale Poul Earmands Sag. Paa dette Ting fremsætter Niels Henriksen paa ny Beskyldningerne, og opfordrer tre Gange de Tilstedeværende, og navnlig Herluf Skave og Oluf Daa, til at fremkomme med hvad de maatte have at sige til Poul Earmands Forsvar, og tilbyder dem selv at være Dommere i Sagen. Da Ingen derpaa vil indlade sig, dommer Tinget Poul Earmand fredløs for Avindskold og Forræderi mod sin rette Herre og Konge.

Ifølge de Oplysninger, som de anførte Actstykker indeholde, forekommer det mig at være klart, at der ikke kan være nogen Tvivl om, at Earmand virkelig har indladt sig i stats-

forræderiske Foretagender under hans Ophold i Sverrige, dersom man ikke vil antage den dobbelte Urimelighed, at ikke blot det hele Rigsraad ved Bestikkelser, Trudser eller falske Beviser har ladet sig bevæge til at afsige en uretfærdig Dom, men at ogsaa Earmands hele Slægt og de vist ikke Faa i hele Landet, som havde staaet i Forbindelse med Rigets mægtigste Mand, skulde have været saa betagne af Frygt eller slagne med Blindhed, at ikke en eneste efter gjentagne Opfordringer og lang Frist turde hæve sin Røst til Forsvar for den saa fiændig Forurettede. Men har Dommen over Earmand saaledes, som jeg antager, været velgrundet, er der heller ikke nogen Sandsynlighed for, at Kong Hans skulde have været Medvinder i Mordet. Thi naar vi gaae ud fra den Forudsætning, at Dommen var retfærdig, maa Kongen have haft Beviserne om Earmands Brode ihænde, og hvorfor skulde han da have taget sin Tilflugt til et saa affyveligt Middel, som et Mord, da Straffen efter foregaaende Undersøgelse ikke kunde udeblive, og han ved at anticipere Dommens Execution nødvendigvis maatte udsætte sig for Had og Mistanke, altsaa intet kunde vinde, men derimod maatte tabe, hvad han hidtil besad, sit Folks Kiærlighed? — Betænker man fremdeles, at Kongen selv af sine Fiender skildres som from og retfærdig, hvorledes kan man da forklare sig, at en Konge af denne Charakter skulde have kunnet gjøre sig skyldig i den Udaad, at lade den Mand snigmyrde, som indtil den sidste Tid havde staaet i særdeles Yndest hos ham? Til at antage dette er man saa meget mindre besejlet, som der frembyder sig en meget naturlig Forklaring af Grunden til Mordet paa Earmand, den nemlig, at han er myrdet af sine personlige Fiender. Dette er i det mindste høist antageligt om den ene af dem, Ebbe Strangeesen. Han var nemlig i Svogerskab med Oluf Ore, som i lang Tid havde Stridigheder med Poul Earmand og

omfæder blev fradømt Gaarden Næserbo og tillige alt sit rørlige Gods, fordi han under Sagen med Carmand havde overfaldet Herredsfogden. Paa en Afskrift af Dommen i denne Sag, som bevares i Geheimearchivet, har den bekiendte Peder Dirskkøt gjort følgende Anmærkning: „Sr. Carmand havde ingen Lykke siden denne Trætte af Uret endist, men blev selv 9 Aar herefter ynkelligen ihjelslagen, og lidte selv det som han Andre havde forarsaget; thi han paa Løibro af Ebbe Strangesen og Biørn Andersen blev ihjelslagen 1502. Thi Ebbe havde og lidt megen Uret i en Trætte han var udi og var af Sr. Oluf Dres Svogerstab, og gif ingen Straf for Sr. Carmands Død“ ic. *). At iøvrigt Morderne kunne have troet, saaledes som Hvitfeldt antyder, at de foretoge en Gjerning, hvorved de kunde anbefale sig hos Kongen, er vel muligt, da Nygtet om Carmands Færd maaskee allerede kan være kommet dem for Øre; men deraf kan man naturligviis ikke slutte til Kongens Bisald, mindre til hans Deeltagelse.

Jeg skulde iøvrigt være meget tilbøielig til at troe, at man først mod Slutningen af Kong Hanses Regjering har begyndt at mumle om, at Carmand var dømt uretfærdigt og at Kongen havde været Medvider i Drabet. Man var i hine Tider ikke saa beredvillig til at stemple den høieste Domstols Kiendelser som uretfærdige, at man kan antage, at det, efterat det var hver Mand i Landet bekiendt, at der var skeet en almindelig Opfordring til at bevise Carmands Uskyldighed, uden at nogen havde dristet sig til at forsøge derpaa, saa ganske snart kunde lykkes hans Slægt at udbrede den Tro, at han var uskyldig. Først efterat hans Svigersøn, den svenske Abraham Grifsen, havde bevirket en Erklæring af det svenske Rigsraad i Aaret 1512 — omtrent et halvt Aar før Kongens

*) See Peder Dres Levnetsbeskrivelse af Nygt. S. 20.

Død — hvort dennes Medlemmer bevidne, at de oftere havde hørt af Steen Sture *), at Carmand ikke havde tilskyndet ham til at opsætte sig mod Kong Hans, er det begribeligt, at Rygtet efterhaanden kunde vinde nogen Tiltro; at det er blevet mere almindelig udbredt og troet under Frederik den Førstes Regjering, turde være let at forklare, naar man erindrer sig det Forhold, der altid havde fundet Sted imellem denne Konge og hans Broder; det er ogsaa til denne Konge, at Abraham Grifsens Enke **) henvender sig med sin Klage, og det lykkes hende virkelig at faae noget af Faderens Gods tilbage, hvilket man under den nye Regjering, som i flere Henseender stod i Opposition til Kong Hanses, maaskee har anseet som et Beviis paa denne Regjeringes Retfærdighed, da man hidtil bestandig havde afvist alle Reclamationer fra Carmands Arvinger; og saaledes betragtes viensynlig denne Handling af Forfatteren til den Skibshske Kronike, som deri seer det eneste Udspring i Frederik den Førstes Regjering.

Det behøver forresten neppe at erindres, at hliis Erklæring af det svenske Rigsraad, udstedt 10 Aar efterat Begivenheden forefaldt, ikke har meget at betyde, naar der spørges om Poul Carmand virkelig har sammenrottet sig med de Svenske mod Kong Hans og sit Fædreland; thi i et saadant Foretagende kunde han meget vel have indladt sig, uden just at have forhandlet Sagen umiddelbart med Steen Sture; og det er alene dette som Erklæringen, der desuden kiendelig er sat paa Skruer, gaaer ud paa at negte. Dette Actstykke ***), som bevares i Geheimearchivet, er et lille Dvartblad paa Pergament med et hængende Segl, og lyder saaledes:

*) Steen Sture havde allerede været død i 9 Aar.

**) Abraham Grifsen (Gylbenstjerne) mistede livet i det Stockholmske Blodbad 1520.

***) Zah n omtaler det S. 404.

Wii *Matthias* med Gudz Naade Biscop i Strengnes, *Otto* med samme Nade Biscop i Westeraaes göre alle witterlight, ath nu wii her i Stochholms Stad ware, kom for oss och wore kære Medbrödhre, Sveriges Rickes Raad, erliigh oc welbyrdug Man *Abraam Erichson* oc sig besporde met förnefute wore kære Medbrödhre Sveriges Rickes Raad, om nogen aff thennom wore hört haffdhe aff Hr. *Steen Stures* Ordh then Tid thet herudi Riighet spordes, att Hr. *Pauffuil Laxman* war slagen och honom tillwendt wor, ath hand schulle haffue warit i Raad, Daadh oc Stemplingh, ath för^{de} Hr. *Sten Sture* emoth högborne Förste *Konning Hans* sig opsatte; Tha ephterthi ath wii i Sanningh opthe hördhe aff for^{ne} Hr. *Steen* ath han ursachadhe för^{de} Hr. *Possuel Laxman* och bad sig swaa Gud till Hielp, att for^{de} Hr. *Possuel Laxman* aldric med Rad eller Daad honom for^{ne} Hr. *Sten Sture* til Hielp eller Tröst war, ey heller satte offtenempde Hr. *Sten Sture* nogen Troo eller Liith till for^{ne} Hr. *Possuel Laxman* till för^{ne} Ærende och Upsatelse emot Högborne Förste *Konning Hans &c.* Till tesse yttermere Wiisse oc högre Foruaringh ath thet swaa i Sanningh skeet och giort ær, som for^{ut} staar, witne for^{ne} *Mattis* och *Otto* thet, holle met waar helge Eedh och ther oppaa laathe hengiæ waare Indcigell nedenföre thette Breff.

Giffuit och screffuit paa Graabrödre Holm Fredagen nest för *Sct. Marie Magdalene* Daggh *) Anno Dmni MDXII.

Endnu i Julii Maaned 1513 har de i Kiøbenhavn forsamlede Medlemmer af det svenske Rigsraad paa *Abraham Eriffens* fornyede Opfordring udstedt en ny Erklæring til Fordeel for *Poul Carmand*, formodentlig fordi den første ikke kunde ansees fyldestgjørende. Uagtet den nu er noget udførligere end denne, kan den dog ved nøiere Betragtning ikke gjøre noget Udslag i Sagen. Rigsraaderne meddele først *Poul Carmand* det Vidnesbyrd, at de aldrig havde kunnet mærke andet, end at han havde været *Kong Hanses* tro Mand i Ord og Gierning; dernæst erklære de, at de ofte havde hørt, at *Steen*

*) D. e. den 22de Julii.

Sture og hans Tilhængere „hverken satte Tro eller Love til ham i saadanne Sager og Forhandlinger“ d. e. angaaende Opsættelse mod Kongen. Forsaavidt indeholder dette Document ikke mere end det forrige, og om Forholdet til Steen Sture indeholder det endog mindre, da Erklæringen af 1512 udtrykkelig siger, at de havde hørt af Steen Sture, at han ansaae Carmand for uskyldig, og at han havde gjort sin Gød paa, at han aldrig havde havt Understøttelse af Carmand enten i Raad eller Daad, ligesom han heller ikke satte nogen Lid til ham.

Det Nye, som Documentet indeholder, er en edelig Erklæring af Erik Trolle, paa Opfordring af Abraham Grikfen, at han ingenstinde havde sagt til Kong Hans eller tilskrevet ham, at Poul Carmand vilde hjælpe til at fordrive Kong Hans af Danmark. Man seer af hvad han tilføjer sin Erklæring, at Abraham Grikfen ogsaa har havt Erkebispens i Upsala Jacob *) mistænkt for en saadan Yttring til Kong Hans, hvorom Trolle erklærer intet at have hørt.

Hvad nu den Beviidskraft angaaer, som kan tilkomme dette Document, der findes aftrykt nedeunder efter en Afskrift i Geheime-Archivet, da maa jeg gjentage hvad jeg har sagt om det ældre, hvilket ogsaa herpaa finder fuldkommen Anvendelse, at man meget gierne kan antage disse Erklæringer, som ivoirigt ere udstedte meget længe efter den omhandlede Begivenhed, for at være sandfærdige, uden at det derved er afgjort, at Poul Carmand var uskyldig i landsforræderiske Foretagender, da disse ikke behøvede at være indledte umiddelbart med Steen Sture, eller at være komne til det hele Rigsraads Kundskab.

Dernæst troer jeg, at det fortæner særdeles Opmærksomhed, at meget faa af de Rigsraader, som have udstedt Erklæringen, synes at have havt Sæde i Rigsraadet i Aaret 1502;

*) Jacob Ulsson (Drenesot) som resignerede 1514, s. *Ugglas Svea-Rikes Råds-Längd*, 3 Afdel. S. 64.

i det mindste finder jeg kun een af dem anført som Rigsraad i et Diplom af 1501 *), og tre af dem forekomme først i Diplomer fra 1505, 1506 og 1510 **). Hvor let kunne de da ikke have været uvidende om Forhandlinger af det Slags, som lægges Poul Carmand til Last, og som ifølge deres Natur maatte drives med den største Hemmelighed og vistnok kun med ganske faa, eller maaskee endog kun med et enkelt af Rigsraadet Medlemmer. Det lod sig ogsaa tænke, at Carmands i Dommen omtalte Sendebud er blevet anholdt førend det ankom til sit Bestemmelsessted, og at altsaa de medbragte Breve, som indeholdt Carmands Anslag mod Kongen og Riget, aldrig ere komne det svenske Rigsraad for Dine. Endelig kan jeg ikke tilbageholde den Bemærkning, at Rigernes politiske Stilling i Begyndelsen af Aaret 1513, da det svenske Rigsraad, i det mindste en stor Deel deraf, ønskede en Udsoning med Danmark, eller dog maatte ansee en Fornæelse af Foreningen for saa godt som afgjort ***), var af den Beskaffenhed, at det ikke kunde erklære Poul Carmand skyldig uden tillige at sælde sig selv.

Den omtalte Erklæring af det svenske Rigsraad fra 1513 lyder saaledes, aftrykt efter en meget god Afskrift efter Originalen i det Kongl. Geheime Archiv:

Wij *Matthias* med *Gudz Naade Biscop* i *Strengenes*, *Otte* med samme *Naade Biscop* i *Westeraas*, *Eric Trulle*, *Ture Iönssön*, *Peder Twresson*, *Christiern Bentssön*, *Holmger Karlssön*, *Riddere*, *Iohan Arnæsson*, *Benct Abiörnsson*, *Wepnere*, *Swerriges*

*) Paa Mødet i *Wadstena* den 25. Jun. 1501 nævnes som tilstedeværende Rigsraader foruden *Matthias*, *Biskop* i *Strengnæs*, *Ewante Nielsen*, *Niels Claesson*, *Knud Espildsen* (*Banner*), *Bengt Rynning*, *Iohan Wånson* (*Rat og Dag*) og *Heming Gad*, s. *Dalins Geschichte v. Schweden* II. 653.

***) Dette gielder om *Christen Bengtsen* (*Orenstjerne*), *Hollinger Carlsson* og *Bengt Ambjørnsen*, s. *Ugglas* anf. St. S. 71 og 72.

***) See *Jahn a. St. S.* 466—468.

Rikis Raad och Men, gøre wetterlegit, at then Tiid wij wore skicde aff menige Sverigis Raad neder till Kööpnehaffn for nogen Rikesens merkelig Ærende Skull, taa wore wij ther forsamblade i helge Gest Mandagen nest efter visitationis Marie med menige Danmarks ok Norigis Raad, Och kom for Oss erlig och welbyrdiig Man *Abraham Ericsson* oc sporde oss vm wij nogen Tiid affwiiste eller i Sanningen hade forfwunnet thet her *Pawel Laxeman* hade wærit i Raad, Daad eller Gerningæ med Breff, Budt eller Stempling at Her *Sten Stwre* och hans Medföliare skulle wpsätte sigh emot högborne Förste Koning *Hans*, hwes Siell Gud naade. Taa bedie wij oss saa Gud til hielpa thet wij alreg kunne formerkiæ annat æn Hr. *Pawel Laxemand* war for^{ne} högborne Förste en god troo Man med Ordh och Gerningæ. Ok förnumme wij ofte, at förnempde Her *Sten* och hans Medföliare sätte huaske (huarke?) Troo eller Lofwan till hanum i saadana Ærende, Saaker och Forhandling. Item atsporde och for^{ne} *Abraham* mig Her *Erik Trwle*, wm then werdigiste Fader Her *Iacob* Erchebisp i Upsala eller lach hadde sagt för högborne Förste Konning *H.* ther (thet?) Hr. *Laxeman* wille hielpa till at driffwa hanum aff Danmarc, Och Her *Sten* med sine Medföliare skulle driffwa hanum aff Sverige, taa beder iac mic saa Gud til hielpa, thet Iag aldrig förnam eller hörde sagt saadane Ord for for^{ne} högborne Förste, icke eller jac them sagde, Och ey nogen Tiid hade skriffuit hanum tiil, Och alrig wiiste wij aff saadanne Stempling eller Haldningh (Handlingh?), Och ey eller kunne förnemma aff Her *Pawel Laxeman* (annat) æn han war sin rætte Herre och Koning troo oc hwil Man. At saa i Sanningen är, late wij alla weterlega hengia wor Indsigle och Signet neJan för thetta Breff, som giffuit ær i Köpenhaffn Anno Dni Millesimo quingentesimo tredecimo, Sabbato post octavam Petri & Pauli Apostolorum.